přímých »co v rámec berní nenáležejících« plně správným, a nemůžeme upříti si posudku, že v tomto ohledu nigrum práce Koglerovy nestojí s rubrem v plném souhlasu. Pokud spisovatel dávky nepřímé a priori vyloučil z líčení řádných daní zeměpanských, bylo alespoň záhodno podati bližší toho motivaci, což ve spisu postrádáme. Patrně na nemilém přehlédnutí zakládá se divně znějící věta při líčení daní ve městech, »že počátky jich jsou starší, než města sama«. Tyto menší výtky nedovedou však toho, bychom neuznali, že Kogler v práci své představil se co pracovník pilný a duchaplný, a že jí podáno dílo velké ceny, tím větší, čím více obtíží působí sporadická povaha starších pramenů. *Funk.*

Hlídka časopisů za r. 1902. Podávají Dr. *Jar. Demel* a *Jan Emler*; pořádal prvý.*)

A. Mocnářství rakousko-uherské.

A. Bachmann, Geschichte Böhmens, I. (bis 1400). Recens. *H. Spangenberg* (HVJS. V., 1902): spisovatel sic oproti Palackému podává výsledek nových výzkumů, ale celek není dost jednotně, umělecky propracován; při vší píli také zůstala mnohá práce literární nepovšimnuta, při údajích pramenů není dosti odlišeno důležité od nedůležitého. — *J. Kalousek*, Obrana kníž. Václava Sv. oc. 1901. Rec. *J. Goll* (ČČH. VIII): jedna ze základních prací pro české dějiny 10 stol.; první hlava dotýká se otázky, kdy a jak se počalo sjednocování Čech pod vládou jednoho knížete. *E.* — *Rudolf Dvořák*, Dějiny Moravy, III. 1526—1648. Rec. *B. Navrátil* (ČMM. 26, 1902): ukazuje zejména k neúplnosti vylíčení poměrů právních v té době (Sborník II., 135 sl.). — *O. Weber*,

*) Skratky: 1. pro časopisy v Čechách, na Mor., v Slez a na Slovensku vycházející: Al. = Alétheia, ČČH. = Český časopis historický, ČL. = Český lid, ČMČ. = Čas. musea čes., ČMM. = Čas. matice mor., ČMMZ. = Čas. mor. musea zemského, ČR. = Česká revue, ČSPSČ. = Čas. společnosti přátel starožitn. čes., Hl. = Hlídka, MNEC. = Mittheil. des nordböhm. Excursionsclubs, MVGDB. = Mittheil. des Vereins f. d. Gesch. der Deutschen in Böhmen, NSČ. = Národopisný sborník českoslov., Osv. = Osvěta, ON. = Obzor národohosp., Pr. = Právník, PAM. = Památky archaeol. a místop., SA. = Selský archiv, SHK. = Sborník hist. kroužku, SP. = Slovanské Pohľady, VKČSN. = Věstník král. čes. společnosti nauk, VMO. = Věstník matice Opavské, VSS. Věstník slov. starož., ZVGAS. = Zeitsch. d. Vereins f. d. Gesch. u. Alterthum Schlesiens, ZVGMS. = Zeitsch. d. Vereins f. Gesch. Mährens u. Schlesiens. — 2. pro ostatní časopisy: ABR. = Archiv f bürgerl. Recht, AÖG. = Archiv f. öst. Gesch., AÖR. = Archiv f. öffentl. Recht, ASG. = Arch. f. schweiz. Gesch., Car. = Carinthia, DG. = Deutsche Geschichtsblätter, FBPG. = Forschungen zur Brandeburg. u. Preuss. Gesch., Grünh. = Grünhuts Zeitsch. f. Privat.- u. öff. Recht der Gegenwart, HJ. = Histor. Jahrbuch, HZ. = Histor. Zeitsch., HVJS. = Hist. Vierteljahresschr., JGGPÖ. = Jahrb. d. Gesellsch. f. d. Gesch. des Protestantismus in Öst., MHL. = Mittheil. aus d. hist. Literatur, MJÖG. = Mittheil. d. Inst. f. öst. Gesch., MMK. = Mittheil. d. Musealvereins f. Krain, NAÄDG. = Neues Archiv f. ältere deut. Geschichtskunde, NASGA. = Neues Arch. f. sächs. Gesch. u. Alterthumskunde, NLM. = Neues Lausitz. Magazin, ZGOR. = Zeitsch. f. d. Gesch. Oberrheins, ZKG. = Zeitsch. f. Kulturgesch., ZVRV. = Zeitsch. f. vergleichende Rechtswissenschaft.

Der Verein für Geschichte der Deutschen in Böhmen (D. G. III., 1902); přehled publikací tohoto spolku k 40letému jubileu. — *C. Grünhagen*, Zwei Nekrologe (ZVGAS. 36, 1902); jeden o *G. Biermannu*, jenž vedle dějin Těšínska a Opavska, napsal též některé články historicko-právní, jako zejména pojednání, od které doby hornoslezští knížata počala se skutečně pokládati za zeměpány (v témže časop. VIII.).

I. Prameny.

Josef Pekař, Nejstarší kronika česká (ČČH. VIII., 1902), rozsáhlá a poutavá práce o Kristiánově legendě o sv. Ludmile a sv. Václavu, kladené posud do stol. 14., kdežto dle autora jest prací původní z l. 993—994 a nejdůležitější českou prací historickou před kronikou Kosmovou. *E.* — *Josef Kalousek*, O listině cís. Jindřicha z r. 1086, kterouž Morava byla opět přivtělena k diecesi Pražské (ČČH. VIII.), hájí listinu proti Bachmannově výtce, že jest padělána od bisk. Jaromíra asi r. 1086. *E.* — *A. L. Krejčík*, O zakládací listině kapituly Litoměřické (ČČH. VIII.); mimo jiné vystupuje proti mínění *G. Friedrichovu*, že »v nejstarších dobách o právních pořízeních knížat českých bývaly psány jen prosté nepověřené akty, t. j. písemné záznamy nemající formy listinné, které nemajíce samostatného významu právního, nemohou býti samostatným důkazným prostředkem právním« (nýbrž jsou toliko k tomu účelu, aby zachována byla paměť vykonaného právního skutku pro účel usnadnění důkazu o jeho platnosti pro případ pochybnosti). *Friedrich* sám ihned zase hájí své názory statí: »Ještě o zakládací listině kapituly Litoměřické« (Sborník II. 509.). *E.* — *K. Köpl*, Urkundenbuch der Stadt Budweis in Böhmen, 1. Hälfte 1251—1391. Rec. *B. B.* (ZVGMS. 6, 1902): práce velmi pilná, obsahující dílem v regestech, dílem v plném znění přesnou edici všech důležitějších pramenů k dějinám města Budějovic, zejména bohatý materiál pro dějiny cechů. — *K. Siegl*, Das Achtbuch des Egerer Schöffengerichtes aus der Zeit von 1310 bis 1390. Rec. *B. Bretholz* (MJÖG. 23, 1902): podán věrný text nejstaršího liber proscriptionum m. Chebu, jenž byl pokládán za ztracený a autorem objeven v čes. Museu, s předmluvou o soudnictví Chebském a řízení při klatbě či psanství. — *Dvořák Max.*, Die Fälschungen des Reichskanzlers Kaspar Schlick. *Penzich Alfred*, Die Urkundenfälschung des Reichskanzlers Kaspar Schlick nebst Beiträgen zu seinem Leben. Rec. *W. Altmann*, (MHL. 30, 1902): oba ukazují, jak Šlik zfalšoval celou řadu listin v zájmu svém a své rodiny, avšak prvý (nahlédnuv do archivu Slikovského) uvádí také zevnější důvody těchto falsifikátů, druhý může uvésti toliko důvody vnitřní (v. Sborník II., 364.) — *Ant. Schubert*, Urkunden-Regesten aus den ehem. Archiven der von K. Joseph II. aufgehobenen Klöster Böhmens. Rec. *Fr. Tadra* (MJÖG. 23, 1902): ukazuje, že spisovatel použil hlavně chybných kopií někdejšího kustoda bibliothečního Fischera; regesta jsou větším dílem chybná a bezcenná (dle dlouhé řady dokladů), mnohé opsal i Fischer lépe nebo dokonce již správněji jinde vytištěno. — *Josef Kalousek*, Zpráva o pamětech Františka Vaváka Milčického (ČČH. VIII., 1902); poznamenával mimo jiné všecka nařízení vládní pro stav selský, o tom, kterak provedena na Poděbradsku raabisace atd. *E.*

Adolf Zycha, Das böhm. Bergrecht des Mittelalters auf Grundlage des Bergrechtes von Iglau. Rec. *Bretholz* (MJÖG. 23, 1902): druhý díl práce, větším dílem toliko nové vydání pramenů, nevyhovuje úkolu očistiti text, ježto vykazuje mnoho chyb, jichž většina ani v Tomaschkových edicích nepřichází; hlavní však vadou edice jest, že nepoužila něm. překladu »Constitutionis juris metallici Wenceslai II.,« který v době práce Zychovy nacházel se v archivu Wiesenberském, zatím však pro zem. archiv mor. byl získán (spisovateli byl dle jeho slov nepřístupným), ježto, pocházeje z r. 1406, jest originálem něm. překladu Geilnhausenova a bez něho nebylo lze ostatní rukopisy tomuto připisované řádně posouditi. — O díle prvním historicko-právním spisovatel blíže se nevyslovuje; jen podotýká, že i tu některé otázky nelze rozřešiti bez opětného důkladného prozkoumání pramenů (Sr. Sborník I., 134. a 408.). — *K. Lechner*, D. ältesten Belehnungs- u. Lehengerichtsbücher des Bisthums Olmütz, 1902. Rec. *Pekař* (ČČH. VIII.) *E.*

Fr. Snopek, K opravám diplomatáře moravského (Hl. 19, 1902); pokračuje v pilných opravách, tuto hlavně z konce 14. stol. — *Fr. Snopek*, Lechnerovy dodatky k moravskému diplomatáři (ČMM. 26, 1902); dokončuje opravy z předešlého ročníku, celkem u 43 listin z konce 14. a poč. 15. stol. — *A. Žák*, Doplňky diplomatáře moravského (Hl. 19, 1902), podává regesta 15 listin o praemonstrátském klášteru Jerušském (Geras) v Dol. Rak. — *F. X. Parsch*, D. Stadtarchiv in Olmütz, I.: Regesten zur Urkundensammlung. Rec. *Berger* (ZVGMS. 6, 1902): pilně sestavený katalog veškerých listin, který však pro mnohé nepřesnosti v datech a jménech má menší cenu pro vědecké účely. — *V. Prasek*, »Augustin, doktor« a Olomučané (ČMM. 26, r. 1902), otiskuje některé listy známého Augustina Käsebrota z Olomouce, sekretáře krále čes. Vladislava II., z formuláře c. k. veř. knihovny olomoucké (codex sign. 19—1). — Naše selské archivy. (SA. I., 1902); dle zpráv přispívatelů podává redakce stručné přehledy materiáluuloženého v archivech různých vsí na Moravě. — Listinář, sbírka selských listin a pamětí moravsko-slezských (SA. I., 1902); z archivů 56 obcí moravských otištěno celkem 71 listin od 15. do 18. stol., vesměs důležitých pro právní dějiny zejména selského lidu.

Zpráva o museu Matice Opavské (VMO. č. 10, 1902); též katalog archivu musejního, v němž mezi 21 rukopisnými knihami nachází se několik právních pramenů (urbáře, cechovní artikule a zápisné knihy, knihy pozemkové, vrchnostenské účty a protokolly z 16.—18. stol.), a mezi 206 listinami, jichž regesta se podávají, dosti zajímavého ze stol. 15.—18. — *W. Schulte*, Bemerkungen, Ergänzungen und Berichtigungen (ZVGAS. 36, 1902); poznámky topografické k někt listinám III. svazku Grünhagenových slezských regest a k zakládací listině biskupství Vratislavského, vydané Markgrafem a Schultem v Cod. dipl. Sil. XIV. — *W. Schulte*, Zur Geschichte der Burg Oppeln (ZVGAS. 36, 1902); listina vévody Kazimíra Opolského z r. 1228, v níž je zmínka o obehnání hradu Opolí pevnou zdí a jejíž nejdůležitější části se tu uvádějí, jest nejapnou podvrženinou. — *H. Wendt*, Der Breslauer Syndikus Dr. Andreas Assig (1618—1676) und seine Quellensammlungen (ZVGAS. 36, 1902); životopis vynikajícího muže, s různými fakty k právním dějinám Vratislavi, též seznam i rozbor jeho prací sběratelských, zejména hlavního

díla »Singularia Vratislaviensia« v 7 foliantech. — *Codex diplom. Lusatiae super.* II., Rec. *B. Bretholz* (ZVGMS. 1902): sv. I. (1419—28) a II. seš. 1. a 2. (1429—32) podávají bohatou sbírku listin z dob husitských, zejm. z účetních knih m. Zhořelce. — *P. R. Dihler*, Die Urkunden des kön. Jungfrauenstiftes und Klosters des Cisterc.-Ordens zu St. Marienthal in der kgl. sächs. Oberlausitz (NLM. 78, 1902), sbírka zevrubných. regest listin počínajíc od 1. pol. 13. stol., s rejstříkem.

A. v. Jaksch, Die Anlegung eines landesfürstl. Urbars in Kärnten, Krain und in der Mark im J. 1267 (MJÖG. 23, 1902); rozbírá vznik t. zv. »Rationarium Austriae« z r. 1262 až 1265 a »Rationarium Stiriae« z r. 1265—1267, jež nebyly pouhé urbáře, nýbrž výsledky práce sepisování majetku zeměpána v těch zemích; obírá se zejména posledním, jehož originál nalezl v kapit. archivě v Cividale, nyní v král. museu tamtéž, s charakteristickými úryvky.

II. a III. Právo občanské, řízení soudní, právo trestní.

K. V. Rais: Paběrky z archivů domácích i cizích, 2.: »Polehnutí« čili »polehné« neb »pamětné«, z pam. knihy m. Bělohradu (ČL. 1902); označování mezí. *E.* — *V. Prasek* a *Jan Doubek*, Hraničná znamení (SA. I., 1902); dvě paměti o obnovení hranic z l. 1691 a 1744. — *J. Doubek*, Drželi kopy (SA. I., 1902), o službě mladších sousedů při vyměřování hranic. — *Jan Nedoma*: Spor o meze a přísaha v hrobě (ČL. 11); týká se skoro stoletého sporu (1648 sq.) o hranice mezi panstvím opočenským a panstvím skaleckým; jedním z procesních důkazů byla přísaha v hrobě dvěma svědky vykonaná (klekli do vykopaného hrobu — svlékše šaty, odepjavše obojky a odkryvše hlavy — proti východu slunce, a položíce každý na Boží umučení dva prsty, přísahu vykonali). *E.* — *Fr. Štědrý*: Farář Opočenský Ondřej Věžský vymáhá před soudem lounským neodvedený sobě desátek ze vsi Zbrašína (SHK. 3); desátek byl tu reální (ne osobní) povinností osadníků, neboť pohnán tu rychtář jako zástupce všech statků, jichž se týkalo; připojen »stavuňk« v celku doslovně i s protispisem žalovaných, s duplikou i triplikou obou stran, jakož i se zněním spisů průvodních. *E.*

Ferd. Tadra, Za postavení máje — svatba r. 1422 (ČL. 11); postavení máje děvčeti uznáno církevním soudem za slib manželský. *E.* — *F. Obrtel* Knihy svatebních smluv (SA. I., 1902), výňatky z knihy obce Příkaz u Olomouce z l. 1674—95. — *Chrząszcz*, Der Prediger Jan Franconius in Preiskretscham; eine Eheverabredung und ein Testament (ZVGAS. 36, 1902; Kleine Mittheil.) podává obsah svatební a dědické smlouvy mezi Susannou, dcerou uved. prot. kazatele a jejím ženichem z r. 1656, česky sepsané, z archivu uv. města.

Ant. Tomíček, Dědické právo selského lidu na Litomyšlsku v l. 1360 až 1648 (ČL. 11); řídilo se právem saským, bez rozdílu měst a vesnic, jimž společně konšelský soud v Litomyšli byl soudem odvolacím, týkajíc se buď statku dědičného (s nímž držitel směl nakládati jen se svolením dědiců, na něž přecházel až do r. 1490 nekšaftován, vydržením, spolkem oddělených dědiců před zahájeným soudem obce a darováním za živa — arci vždy současným zápisem do kněh), nebo statku koupeného, vlastního, o němž se mohlo volně kšaftovat. Od r. 1490, do kteréž doby i výměnek byl neznámým,

platilo (též o vesnicích), že dovoleno volně pořizovati o všech statcích, pán však musil kšaft dříve schváliti. *E.* — Dr. *V. J. Nováček*, Jak staří nezdárné děti vydědili (ČL. 11, 1902), výtahy ze zemských desk stol. 17. a 18., zajímavé svými motivacemi. *E.* — *O. Stoklaska*, Die Testamente der Brünner Bürger (ZVGMS. 6, 1902); probráno 3448 testamentů z l. 1412—1783 z archivu brněnského, zvláště ze knih testamentů, při čemž i právnická jich stránka jak co do obsahu, tak co do formy náležitě oceněna a dotčeno i mnohých otázek práva dědického; ku konci uvedeno plné znění dvou testamentů, latinského z r. 1412 a německého z r. 1587. — *J. P. Chrząszcz*, Geschichte des Dorfes Wilken, Kreis Neustadt in Oberschlesien (OS 1902); všímá si zevrubně zejména též dědického práva selského.

R. Leonhard, Der Einfluss des oesterr. bürgerl. Gesetzbuches auf die neue deutsche Erbfolgeordnung (Grünh. 29); ukazuje na historický vývoj názorů obč. zák. o rak. dědické posloupnosti, srovnává je se současnými i pozdějšími partikulárními zákonníky něm. a konečně s novým obč. zák. něm.; tento přijal v podstatě zásady rak. zák. obč, odchýliv se toliko ve dvou bodech: že od přílišného zevšeobecnění myšlenky lineální vrátil se poněkud k myšlence lineálně-graduální, a že neobmezil právo tak zv. smějících se dědiců na určitý počet parentel, jako rak. obč. zák.

X., Selské právo, Právo v Rozvadovicích (u Litovle) a Trestání na selském právě (SA. I., 1902); pojednává se v těchto 3 článcích všeobecně o někdejší nejnižší instanci soudní na vesnicích, t. zv. »selském právu,« jež konali sousedé pod předsednictvím fojta nebo rychtáře, v druhém článku doličuje se zevrubně pořad stolic i způsob řízení na případech z 1512 a 1539 a podávají se doklady o konání trestní právomoci. — *M. Radlinský*, »Velké hromady« čili soudy po našich dědinách (SA. I., 1902), registruje sporé doklady o nich, kdež za přítomnosti buď samé vrchnosti neb jejího úředníka a za účastenství všech dospělých osadníkův vyřizovaly se záležitosti gruntovní. — *Mil. Radlinský*, Urvalý a troufalý fojt (SA. I., 1902); výňatek z dědinných register gruntovních o řízení před velkou hromadou vsi Odrlic na Olomoucku z r. 1609.

IV. Ústava a správa.

H. Schreuer, Untersuchungen zur Verfassungsgesch. der böhm. Sagenzeit, 1902 (v. Sborník III., 125 sl.). Recense podali: *Jos. Pekař* (ČČH. VIII.) nepříznivou, *Hanel* (Z. d. Savigny St., XXIII., Germ.) příznivou; kritický posudek najde se nověji také ve článku *Rachfahlovu*, Zur ältesten Wirtschafts- u. Socialgesch. Böhmens (Jahrb. f. Nat. Oek. u. Stat., III. F., 25 B. 1903).

a) Území.

J. Strnadt, Beiträge für den histor. Atlas der österr. Alpenländer (MJÖG. 23, 1902, Kleine Mitth.); mezi jiným důkaz, že zeměpanské město Freistadt v H. Rakousích, kterému Rudolf I. r. 1277 potvrdil svobody a práva vév. Leopolda VI. a Bedřicha II. a propůjčil »Stapelrecht«, prve než se stalo svobodným zeměpanským městem, jmenovalo se »Windischmarkt«. — *A. Hackel*, Die Besiedlungsverhältnisse des oberösterr. Mühlviertels in ihrer Abhängigkeit von natürl. und geschichtl. Bedingungen (Dr. Kirchhofs Forschungen zur

deutschen Landes- und Volkskunde, XIV., Heft 1.); v kap. II. stručné dějiny kolonisace v t. zv. čtvrti michelské na úpatí českého pohoří, která začala se asi kolem r. 1000 (nikoli dle pův. pramenů, tedy nic nového). — *A. R. Anthony v. Siegenfeld*, Das Landeswappen von Steiermark. Rec. *E. Grätzner* (HVJS. V., 1902): práce znalce s pílí sestavená, obsahující ovšem hypothesy aneb aspoň generalisace; též proti ocenění a využitkování pramenů lze v jednotlivostech leccos namítati; nejcennější část druhá a třetí o vývoji heraldického pardála. — *A. Mell*, Krain und der histor. Atlas der österr. Alpenländer (MMK. 15, 1902), ukazuje, jak by se měla provésti mapa kraj. soudů (Landgerichte) Kraňska jako část historického atlasu rak. zemí alpských. — *S. Pachleithner*, Die Territorialeintheilung der Illyrischen Provinz Krain unter französischer Verwaltung 1809—1814 (MMK. 15, 1902), zajímavá, dosud nedokončená ukázka správní organisace Kraňska za okupace francouzské. — *Oskar Wanka Edler v. Rodlow*, Die Brennerstrasse im Alterthum und Mittelalter. Rec. *H. Hammer* (MJÖG. 23, 1902): hlavní vada, že se obmezuje na tištěné prameny; nejcenněji zpracována doba obchodních styků 13.—15. stol., kdež podán jakýsi základ k dopravním dějinám Tyrolska. — *Ed. Richter*, Mathias Burgklehners tirolische Landtafeln 1608, 1611 und 1620. Rec. *Hirn* (MJÖG. 23, 1902); podává dodatky k životopisu kartografa místokancléře Burgklehnera, původně rady regimentu Tyrolského.

F. Zieglauer, Geschichtliche Bilder aus der Bukovina zur Zeit der österr. Militärverwaltung. Rec. *R. F. Kaindl* (MHL. 30, 1902): v 7. svazku vývody o poměrech dopravních a městských zřízeních, v 8. svazku o »Rationarium provinciae« z pamětního spisu druhého rak. zemského správce Enzingera z ún. 1786, zajímavého pro nové poměry země, pak o vzniku a obsahu Bukovinského regulačního plánu ve příč. věcí duchovních, o organisaci řecko-orientální církve a správě řecko-orientální matice náboženské. — *J. Duldner*, Zur Gesch. des Überganges Siebenbürgens unter die Herrschaft des Hauses Habsburg, die J. 1687—1691 (AVSL 30, 1902); mnohá důležitá fakta, zejména sněmování, ku konci genese a zevrubný obsah t. zv. diplomu Leopoldinského z 1691 o právních poměrech Sedmihradska pod vládou Habsburskou.

H. Schlitter, Die Regierung Josef II. in den österr Niederlanden, I.: Vom Regierungsantritte Josef II. bis zur Abberufung des Grafen Muray. Rec. *Luckwaldt* (MJÖG. 23, 1902): velmi pilná práce, ukazující nesmířitelnou protivu mezi bezohledným rationalismem osvíceného panovníka a historickou povahou jeho říše, která nejostřeji jevila se v Nizozemí, tak že tam josefinské reformy také nejdříve zanikly. — *Al. Freih. v. Helfert*, Kaiser Franz von Oesterreich und die Stiftung des Lombardo-Venetianischen Königreichs. Rec. *H. Schlitter* (MJÖG. 23, 1902): dílo velmi cenné o založení a připojení Lombardsko-Benátského království r. 1814 a 1815, i organisaci správy v těchto zemích, ač methoda pochybená a bohatý archivní materiál v každém směru jasně nespracován.

b) Panovník.

Josef Růžička, Spor o český hlas před volbou cís. Karla VII. v l. 1740 až 1742 (ČČH. VIII, 1902); zajímavý článek, který podává přehled podobných sporů starších a zabývá se i polemickou literaturou svého předmětu; líčí

onu epochu rozporů o dědictví rakouské po smrti Karla VI., kdy Marii Terezii (jakožto ženě, říšskými zákony z kurfirstství prý vyloučené) byl upřen hlas český při volbě císaře, a tak utvořen poměr voličských hlasů k neprospěchu rakouského nápadníka. *E.* — Dr. *Boleslav Fux*, K působnosti bývalých král. prokurátorů v Čechách a nynější c. k. finanční prokuratury (Pr. 41, 1902); počátky úřadu spadají do 15. stol., kdy neblahé finanční poměry po válkách husitských vytvořily jeden směr činnosti prokurátorovy: vymahání komorních příjmů a zastupování zájmů královských, k čemuž v zápětí připojil se i processuální význam stálého zmocněnce králova, kterýž sice podléhal soudu zemskému, ale nemusil osobně vypovídati. Po reorganisaci komory české r. 1527 král. prokurátor přiváděl k platnosti fiskální zájmy královské proti privilegiím stavovským, a záhy následoval (dle Z. zř. 1549) i další vývoj stránky processuální, takže král prokurátor, jemuž měl býti doručen půhon krále, nebo jiný zmocněnec měl vésti při. V Obn. zř. z. rozvinuta působnosť král. prokurátorů podstatně i ve směru práva trestního, tak že ve stol. 17. byli »nejen strážci praerogativ královských, ochránci ústavy a práva, zástupci fisku jako strany, nýbrž i ochránci veřejného pořádku i pokoje«; i rozšiřovala se kompetence jejich stále, vztahujíc se ku konci století i na úkol strážců víry katolické. V podstatě, nehledíme-li k doplňkům dv. dekretu z 10. bř. 1753 pro »c. k. fiskální úřady«, zůstala povaha král. prokurátorů, jak se až sem byla vyvinula — representovati myšlénku státu soustředěného v osobě panovníkově — nezměněna i v stol. 18. Teprve ústavní proměny let 1848 přivodily změnu »fiskálních úřadů« na fin. prokuratury, jimž uloženo soudně zastupovati jmění státní a fondovní, i podávati v záležitostech jejich dobrá zdání; konečně po zavedení nových zákonů processních revise funkcí fin. prokuratury dovršena instrukcí z 9. bř. 1898 č. 41 ř. z., jejíž ustanoveními zabývá se druhá část práce. *E.* — *C. Grünhagen*, Breslau und die Landesfürsten, I. Während des Mittelalters, II. Unter Habsburgischer Herrschaft (ZVGAS. 36, 1902), líče vzájemné styky mezi městem a vrchními zeměpány od nejstarších dob až do r. 1740, dotýká se jednotlivě právních poměrů. — *Eberlein*, Die Verhandlungen besonders der Breslauer in den J. 1526 u. 1527 (ZVGAS. 36, 1902), líčí vyjednávání slezských stavů a zejména Vratislavi s Ferdinandem I. o uznáni jich postulátů.

P. Puntschart, Herzogseinsetzung und Huldigung in Kärnten. Rec. *A. v. Jaksch* (MJÖG. 23, 1902); pilná práce, první, jež tento akt podrobila všestrannému vyšetřování na širokém základě; bude podnětem k dalšímu bádání, máť ještě nedostatky, zejména v kapitole »Über den Rechtsgehalt des Actes«, což recensent přičítá neznalosti slov. práva. *Týž* (Car. I. 92, 1902): důkladná práce, ačkoli namnoze, zejm. v kap. XII., podává toliko hypothesy. Rec. G. v. *Below* (HZ. 89): práce pilná, ale nedovedla přirozeně objasniti tuto historicko-právní starožitnost; zejména prý úplně chybně vykládá význam vévodského sedláka při tomto nastolení, na základě Peiskrovy praemissy, že Slované se dělí ve dvě třídy: vládnoucí pachtýře a poddané rolníky; více se zamlouvá výklad Wretschkův, že protivou k organisaci říše něm. na rytířském lénu spočívající, moment prostonárodní (volksthümlich), který v 9. stol. platil jako právo národní, proměnil se v selský; výzkumy spiso-

vatelovy v různých vedl. otázkách jsou cenné (srv. Sborník I., 219 sl.). — *F. Wilhelm*, Meinhard II. von Tirol und Heinrich II. von Trient (MJÖG. 23, 1902); líčí dle pramenů, zejména listiny Odoricha z Bozenu z r. 1280, por mezi knížetem a biskupem od poč. 1275 do konce 1280, kdy pak rozhodčím výrokem krále Rudolfa II. 1281 byl ukončen; ku konci podává doslovné znění listiny, Hormayerem v Gesch. Tirols chybně uveřejněné.

Julius Botto, Jan Zápola. — *Týž*, Utěšenič a poslední Zápolec Ján Žigmund (SP. 22, 1902); v obou nákresech dotčeno též právních poměrů uherských.

c) Stavové (v. i *d)*.

Fr. Kameníček, Zemské sněmy a sjezdy moravské, II. Rec. *Rud. Dvořák* (ČMM. 26, 1902): práce velmi pilná a cenná, z které však patrno, jak mnoho detailní práce pro právní historii moravskou ještě zbývá; podány některé menší dodatky. -- *H. Schulz*, Zierotin Funde (ZVGMS. VI., 1902), otiskuje dopisy zem. hejtmana mor. Karla st. ze Žerotína z r. 1613 na Krňovského zem. hejtmana Stittena.

Zikmund Winter, Pražští měšťané čeští a němečtí v XIV. věku (Osv. 32); statistická studie dle seznamu měšťanů staroměstských v Almanachu města Prahy 1901 a 1902, ukazující, kterak na počátku století patnáctého a od války husitské, protivou proti době těsně předcházející, poměr měšťanstva českého k německému naprosto obrátil se ve prospěch prvějšího. *E.* — Dr. *Josef Teige*, Akta k dějinám národnostního boje v Praze (ČSPSČ. 10, 1902); 1. rada městská Menšího Města Praž. prohlašuje přednost jazyka českého v kostelích obecních r. 1613; 2 užívání jazyka českého při úřadech v 18. stol.; 3. rozhodnutí guberniální z r. 1849 o petici v příčině českého kázání v kostele sv. Jiljí. *E.* — Dr. *A. Fischel*, Das österr. Sprachenrecht, eine Quellensammlung. Rec. *B. Bretholz* (ZVGMS. 6, 1902): dílo velmi cenné, jež přes německo-národní stanovisko spisovatele hledá pravdu na historickém základě, ne pouhá příručka ku hledání. (V. Sborník II., 556 sl.)

Jaromír Čelakovský, Naučení p. Albrechta Rendla z Oušavy synům dané (ČČH. 8, 1902); kterak se mají chovati v životě veřejném a výčet zásluh, jichž si dobyl o stav rytířský a konání, organisaci a sepsání práva. *E.* — *A. Kubeš*, Manové bývalého benedikt. kláštera Třebického (ČMM. 26, 1902); cenná práce obírá se v delším úvodu many služebnými či ministeriály vůbec a v zemích českých zvláště, vykládá pak přesvědčivě pojem i etymologii slov. náprava a nápravník (znamenáť ona tolik jako oprava ve významu uvedeném v glosáři Brandlově sub 2., totiž právo ochranné, a nikoli jak Brandl sub voce náprava vykládá, obnovení, napravení vlastnictví), načež zevrubně rozbírá právní poměry manů kláštera Třebického, jehož právo manské bylo zřízeno v pol. XIII. stol., na konec pak otiskuje 9 listinných dokladů tohoto práva. — *Julius Lippert*, Bürgerlicher Landbesitz im 14. Jahrh., zur Ständefrage jener Zeit, mit einer Karte (MVGDB 40); rozšíření thematu ze »Socialgeschichte« téhož autora, jenž tu bohužel neprozkoumal všecky po ruce jsoucí materialie domácí, které již v Tomkových dějinách Prahy splynuly ve velmi plastický obraz téhož předmětu; stať týkající se hospodářského

a socialního rozvoje a váhy i podstaty německého městského stavu v Čechách přináší některé významnější podrobnosti, pokud mluví o svobodných statcích měšťanů ve městech venkovských. Obšírnou recensi podal *Jos. Pekař* (ČČH. VIII.). *E.* — Dr. *Jos. Teige*, Seznamy měšťanů Pražských, I. Staré Město, 2. od r. 1351—1437 (Almanach Prahy 1902), pokračování; v úvodu promluveno o právních, processuálních a majetkových poměrech obyvatelů židovského města až do konce 17. stol. *E.* — Dr. *J. V. Šimák*, Erbovní a šlechtické rodiny turnovské v XVI.—XVIII. stol. (ČSPSČ. X.) *E.*

Starší agrární ankety v Čechách (ON. 7, 1902); referát o předmluvě k publikaci zemědělské rady král. Českého o výsledcích šetření poměrů hospodářských i kulturních zemědělského obyvatelstva v král. Českém v l. 1898 až 1900; předmluva podává stručný přehled starších prací, které k vyšetření a zlepšení zemědělských poměrů byly v Čechách po 1651 podniknuty. *E.* — *K. V. Adámek*, Urbář panství rychmburského z r. 1731; příspěvek k dějinám a statistice východočeského rolnictva (VKSN., 1901); zpracování materiálu z urbáře, s věcným a jmenným rejstříkem, podává obraz o poddanských poměrech povšechných, o povaze pozemků, jich rozloze a druhu vzdělání, o obyvatelstvu a povinnostech jeho v městech a městysech (železné krávy, desátky, vrchnost. ouroky, osobní služby zvláště atd.), ve vesnicích (roboty jízdecké, potažní, pěší, sedláků atd., mlácení panského obilí, ponůcka v čas bílení pláten a j. dávky); v příloze text listiny, kterou Boh. Berka z Dubé 1656 Hlineckým dává šenk vinný, vážné, clo a odúmrtí, posavadní to požitky vrchnosti. *E.* — *V. Prasek*, Dějiny stavu selského na Moravě a ve Slezsku až po r. 1200 (SA. I., 1902); krátký nárys dotýkající se zběžně též právních poměrů, celkem nic nového. — *Týž*, Selské vzpoury, bouře a války (SA. I., 1902); líčí se krátce vzpoura Týneckých, Dluhonských a Čelechovských proti kapitole Olomoucké jako vrchnosti na rozhraní 16. a 17. stol. — *F. A. Slavík*, Hnutí v lidu poddaném na Moravě r. 1680 a opatření proti němu (ČMM. 26, 1902); krátké vylíčení dotyčné revoluce, dotýkající se poněkud též dějin právních. — Dr. *Rudolf Dvořák*, Z dějin selských bouří na Moravě v XVII. a XVIII. stol. (ČČM. 76). *E.* — *K. V. Adámek*, Ze selských bouří (ČMM. 26, 1902); líčí připravované, ale časným zakročením úřadů zmařené vzbouření selského lidu na panství Žďárském, Rožineckém, Kunštátském, Jimramovském a Novoměstském v r. 1797, při čem poněkud dotýká se zejm. rozsáhlé činnosti úřadů vrchnostenských, krajských, i direktoria in cameralibus et in publico-politicis. — *M. Radlinský*, Jablečná »vojna« Malenovská (SA. I., 1902); dle úředního protokolu z 1707 z panství Malenovského u Napajedel.

J. Schwerdfeger, Der bairisch-französische Einfall in Ober- und Nieder-Oesterreich (1741) und die Stände des Erzherzogthums, II. Kurfürst Karl Albrecht in N.-Oest. (AÖG. 91, 1902); pokračování článku z AÖG. 87, líčí zevrubně dle archiválních pramenů a zápisků současníka Hackera, faráře v Grafendorfě a kanovníka v Sv. Hypolitě, vpád kurfirstův do D. Rakous a vlastenecké i obětavé chování se tamějších stavů, s pespektivou na tehdejší právní postavení jejich; 25 příloh. — *A. v Jaksch*, Die Entstehung der Stadt Friesach (Car. I., 92, 1902); vznik nynějšího m. Brezovje jako městyse padá

do l. 1124 a 1130; vedle práva tržního měl též právo mincovní a celní, byl dlouhou dobu sporným mezi biskupy Krckými a arcibiskupy salcburskými, v 1. pol. 13. stol. stal se výhradně salcburským. — *M. Maria Rabenlechner*, Der Bauernkrieg in Steiermark, 1525. Rec. *W. Stoltze* (HVJS, V., 1902): Spisovatel nevylíčil politické a hospodářské poměry země dle současných pramenů tak jasně, aby z nich vyplývala také důslednost stížností vzbouřených sedláků. *F. Ilwof* (MHL. 30, 1902): Zcela nového nepodává se nic, jen pragmatická souvislost vystupuje jasněji do popředí. — *A. Mell*, Die Anfänge der Bauernbefreiung in Steiermark unter Maria Theresia und Joseph II. (in Forschungen zur Verfassungs- und Verwaltungsgesch. der Steiermark V., 2) Rec. *Th. Ludwig* (HVJS. V., 1902): práce velmi pilná, s bohatým použitím pramenů, avšak nedostatečně seznamuje čtenáře s hospodářským významem starých zařízení; *F. Ilwof* (MHL. 30, 1902): Cenný příspěvek k dějinám správy a ústavy štýrské na základě bohatého materiálu archivního. — *Ludwig v. Mises*, Die Entwicklung des gutsherrlich bäuerlichen Verhältnisses in Galizien 1772—1848 (Wiener staatswiss. Studien, 4. Bd. Heft 1.; bude podán zvl. referát). — *F. R. Kaindl*, Das Unterthanwesen in Bukowina. Rec. (MHL. 30, 1902): Důležitý příspěvek, první pokus o zpracování této látky na základě pramenů. — *J. Höchsmann*, Der Streit über die Konzivilität (AVSL., N. Folge 30, 1902), líčí se spor mezi přistěhovalou šlechtou maďarskou a saskými šlechtici i vesničany o stejné právo občanské na t. zv. král. půdě, hlavně theoretický asi od 1608—1848; zde hlavně sněmovní jednání stol. 17. — *Konst. Jireček*, Die Romanen in den Städten Dalmatiens während des Mittelalters I., 1901. Rec. *L. Niederle* (ČČH. VIII.); poslední kapitola jedná o vývoji slovanského živlu v městech dalmatských, pojištěném hlavně sňatky patriciů s ženami slov. zemanů z okolí, jež od r. 1247 povolovány jen po dovolení »domini ducis Venetiarum«, a jevícím se nejpozději ve veř. knihách a listinách, jež jsou latinské až do r. 1808. *E.*

(Pokračování příště.)

Právo občanské.

Z časopisů. Referuje Dr. *Krčmář.*

Jahrbücher für Dogmatik, sv. 44.:

Otto Lenel: Der Irrthum über wesentliche Eigenschaften (str. 1—30.). Dle § 119. odst. 2. obč. zák. pro říši německou platí omyl, pokud se týče takových vlastností osoby neb věci, které v obchodě za podstatné se pokládají, za omyl v obsahu projevu vůle. V takovém případě může totiž ten, kdo projev nějaký učinil, projevu tomu odpírati (die Willenserklärung anfechten), lze-li míti za to, že by on, znaje poměry a případ rozumně uvažuje, projevu onoho byl neučinil (§ 119. odst. 1.). *Lenelovi* jde o to, aby rozřešil otázku v dnešní literatuře německé spornou, které vlastnosti totiž jest pokládati za podstatné ve smyslu § 119. — Otázka jest parallelní s onou práva obecného, ve kterých případech mylného projevu jest právní jednání pokládati za neplatné. *Lenel* nedotýká se otázky, je-li omyl v podstatných vlast-